

NOVADNIEKS

SESTDIEN,
1990. gada 23. jūnijs

PREIĻU RAJONA LAIKRAKSTS

Nr. 74 [5078]
Maksā 3 kāp.

JĀNU ZĪME.

Sis raksts parāda Sauli pakāpušos visaugstāk Debesu kalnā vasaras saulstāvju dienas vidū, tieši pusdienas laikā (šogad 21. jūnijā), kā arī tās atveidojumu Jāņugunī, kas deg stabā kalna galā. Pēc tautas dziesmu motīviem:

Saule brauca
augst, kalnu
Div dzeltenī
kumelīni.
Ne tie svīda,
ne tie kusa,
Ne celā(l)
dusināmi.

Cita tautas dziesma stāsta, ka Saule sasniedz «Gaiss vidū» un tur līgo, vēl cita dziesma vēstī, ka «Saule kalnu pārkapuse...».

A. RANCĀNA
zīmējums

ANDRIS VEJĀNS

Mātes pavarda dūms

Kurles, mātes pavards, ausma kurles,
Dzirkstis nogurušās krūtīs trlec.
Burles, bērniņ, tēva burtos burles,
Lai tiem blakus vaga, klaips un zieds.
Lai tie Jersiku ceļ rīta staros,
Aglona līdz Sauleskalnam dimd.
Preiļu baltām līgām pavasaros
Ta kā stārķiem līepu līgdās dzimt,
Mūsu zemes daudzvalodu sala,
Latvju mēle, kļūstī pils un tilts,
Ceļš un tornis sapņiem debess malā —
Cilvēks augšāmceļies rīt bez vilts.
Nevērs, dzimtene, no vējlēm valga,
Lai tas tavu veļu dvasu jūt,
Kas zem tālā Dienvidkrusta staigā,
Bet grib mieru Ludzas smiltīs gūt.
Ermonikām, izlocītām talkās,
Patīkas ar senčiem padziedāt.
Grāmatas, kur vākos Rāznas alkas,
Silajāņu krūzēm glaužas klāt.
Raiņa Latvija nāks Jašas krastā,
Līdz pat jūrai «Pūt, vējlīņi!» sauks.
Turies, Jasmulža, šī balsu nasta
Katru gadu skanīgāka augs.
Turies, Latvija, pret alkšņiem turies,
Tevi tikai rudzu lauki glābs
Un vēl bērzs, kas, vētrās nepaguris,
Pretīm trejām Miera zvaigznēm kāps.
Turies, arāj, naglēm zemē duries,
Ziedu mīglā noreibs cerīnkūms!
Kurles, mātes pavards, rietā kurles,
Vaida mošķus aizpūt, svētais dūms!

Savam un citu priekam...

KĀ JUMS šķiet, ko kārtīgā latviešu sētā dara dažas dienas pirms Jāņiem? Nu, protams, vēl un vēlreiz ar kritisku aci pārskata un uzpoš gan māju, gan pagalmu, gan dārzus un laidaru... Ka tik jānabērniem kas nepadarīts un aplūgojams ceļa negadās! Vēl — visa saime jaunas dziesmas mēcās un arī vingrad dziedātās atritina, lai visīsākajā naktī to līdz pat rīta ausmai nepietruktu.

drīz pasprūc — «kopsaimniecības «Galēni» pats galvenais Jānis — priekšsēdētājs»). Bet savējo pulkā viņš ir vienkārši gādīgs tēvs un — saimnieks. Un vēl — cilvēks, kurš, kad darbi apdarīti, sapucē savu sievu, trīs meitas un — dzied! Un, padomā tikai, nevis savam vien, bet arī citu priekam. Isāk sakot, Kupri Šobrīd ir viena no tām latviešu ģimenēm, kuras sākušas «spīlēt».

plī sabrauca dziedošās ģimenes no Dienvidlatgales... Bet Inese (vina mēcās Vilānu mūzikas skolā un prot spēlēt flautu un klavieres) jau steidz pastāstīt, ka «Spīlētā» spēlētāji dziesmu virkni un dziedājuši divas dziesmas — «Skaista mana tēva sēta» un «Sēvu jauku rožu dārzu».

Lai arī jau tā īsajos vakaros jāiespēj vēl arī mēģināt. Mājas māte — Anna Kupre — Galēnu skola māca ģeogrāfiju un vēl arī direktores vietnieces pienākumus. Mājās audzina trīs meitas un kā jau kārtīga latviešu saimniece to par pašsaprotamu uzskata, un tāpēc allaž arī pagūst gan mājas soli apdarīt, gan savus mīļos uz dziedāšanu saaicināt. Kaut — pa vakariem, sestdienās, svētdienās. Jā gan, martā sācies otrais gads, kopš Jānis par saimniecības priekšsēdētāju ievēlēts, kopš sarucis ģimenei atvēlētais laiks, kopš vairāk ir nervozēšanas un domāšanas.

rublu un vēl ģenerālzinātnēji?), siens un bites (ar tām «Galēnos» tiek galā pašu spēkiem, brālīgi iemērot katram pa gabalam un iztiekot bez viesstrādniekiem), ceļi (līdz kapsētām jau atjaunoti un vēl atjaunojami), parks (daudz kopts un vēl kopjams, un, kopš izbūvēts apkārtnē, valrs — necaurbraucams). Sautk jau var vēl un vēl... Un tā ir tā darbu gūzma, kas uzrodas, tiklīdz priekšnieks sāk domāt ne vien par procentiem, bet arī par cilvēkiem, un ne vien par izdevīgumu, bet arī par dvēseli, un ne tikai par labu sadzīvošanu, bet arī par naudu. Kad Jānis Kupris pārņēma kolhoza vadību, uz tā rēķina bankā bija divi tūkstoši rubļu. Tagad? Priekšsēdētājs smīn ūsās un saka: «Drusku ir...». Un, ak, kā gribas novēlēt, lai «kur ir, tur rodas». Lai rodas «Galēnos» arī varēšanai! Lai ir laba satikšana un — jau šovakar — visiem kopā ligošana!

- Vidsmuižas un Vanagu draudžu baznīcas mūsu apriņķī ir tās, kur ticīgi zina doties 23. jūnijā. Jo tad šals baznīcās ir svētā Jāņa Kristītāja atfaidu diena. Vai Jāņi baznīcā — vaicās nezinātājs. Vai reliģiskie svētki kādreiz kļuvuši par tautas svētkiem? Bet varbūt otrādi! Un vai te nav kāda pretruna! Lūk, ko pastāstīja Vidsmuižas draudzes prāvests JĀZEPS GUGĀNS: — Katoli šai dienā svin Jāņa Kristītāja dzimšanas dienu. Kristus dzimis 25. decembrī — kā gaisma pasaulē. Jānis — 23. jūnijā, kad pati gaisma iet jau mazumā. Kā sakot: «Man

Jāņa Kristītāja bija pravietis, viens no lielākajiem praviešiem. Kristus ceļa sagatavotājs. Viņš parādījās tautai īsi pirms paša Kristus, lai sagatavotu tautu. Jānis kristīja laudis Jordanas upē, zinādams, ka ir tikai «sauceņa balss tukšnesī». Laudīm, kuri savās sirdīs domāja Jāni jau pašu Kristu esam, viņš teica: «Es jūs kristīju ar ūdeni, bet nāks varenāks par mani, kam es neesmu cienīgs. Vina kurpju siksnas atrasisi: Viņš jūs kristīs Svētajā Garā un ūdenī». (Jēzus Kristus Evāņģēlijs, Sv. Lūkasa uzrakstīts). Dieva roka bija arī pie Jāņa paša dzimšanas — ar nolūku, dot zinu tautai, ka nāks Jēzus, viņu pes-

kristietības ieviešanas. Jānis ir sens latviešu vārds. Ar folkloru nav saistīta ne Jēzus Kristus, ne Jāņa Kristītāja dzimšana. Taču baznīca nebūt nenosoda saulgrīžu svinēšanu. Latviešu tauta no senlaikiem bijusi augstas kultūras tauta ar savu dievību pielūgšanu augstā kultūrālā pakāpē. Jāņu diena, Ligo svētki — tie ir skaisti, nacionāli svētki, kas nav saistīti ar reliģiju. Vai es pats iešu līgot? Jā, ja tauta mani aicinās. Pagājušajā gadā 23. jūnijā baznīcā iesvētījām nacionālo karogu, pēc tam parkā bija kopīga ligošana. Kaut arī mūsu draudzes baznīca celta Svētā Gara godam. Jānis Kristītājs ir Vidsmuižas baznīcas patrons. Kādreiz te ir bijis ap septiņiem tūkstošiem draudzes locekļu. Tagad, pro-

tams, krievi mazāk. Uz Vasaras svētkiem baznīcā sanāk ap septiņiem simtiem cilvēku. Jāņa Kristītāja dzimšanas diena, droši vien, būs ap pleciem simtiem ticīgo. Bet ne jau skaits tagad svarīgāks. Galvenais, ka mēs šo laiku esam izdzīvojuši un ticējuši. Kas gan viss priesteriem nebija jāpiedzīvo, kādas ačgārības nebija jācieš ticīgajai Latgales tautai! Bet neskatoties uz visiem pārbaudījumiem, reliģiskā dzīve saglabājusies. Lai kā aizledza, tauta bija ar baznīcu, ar Dievu. Un pagājušie gadi mums ļautver kā Dieva sods un kā pārbaudījums. Taču tas, kas šodien noticis, mums rāda, Dieva žēlastība un gādība saglabājusies. Ka Dievs mūs sodījis, bet nekad nav atstājis. Prāvestu J. Gugānu uzklausiņa S. JOKSTE

Sv. Jāņa Kristītāja diena

Ar dziesmu pie tautiešiem

Mums katram ir savas mājas. Vienam greznākas, citam — mazāk spožas. Mums katram līdzī dzīves ceļamaizei ir iedota šo māju svētība. Un vienai, kur liktenis, laiks un vara pasaulē izkaisījusi mūsu tautu, latviešiem mājas ir tikai vienas. Kur tēva, vecitēva, kur dzimtas šūpulis kārts. Ar viņiem — tautie-

šiem svešumā, mūsu ītsnedējas viesiem — Fēlikss un Mārtiņam Ērmanim, Vilnim Baumanim vai «Trīs no Pārdaugavas», kā viņi sevi dēvē, dzimtas šūpulis kārts Dzintarjūras zemē. Koncerta ieskaņā viņi sacīja: «Mēs trīs jau divdesmit gadus dziedam ar smaidu un ar savu dziesmu-

pie tautiešiem braucam...» Daudz un dažādas dziesmas brīvi dziedājuši arī tai lielajā klusēšanas laikā. Viņi teic, ka aizrāvusies elpa, kad tālajā Amerikā sadzirdējuši par tautas atmodu Latvijā. Man un lai, kam visiem tiem tūkstošiem skatītājiem, kas klausījās trīs latviešus no «Amerikas Pārdaugavas», vairāk interesēja, kā viņi tālumā un svešātnē šajos gados spējuši saglabāt šo latvisko bagātību — mīlestību uz dziesmu, mūziku? Kā to viņi spējuši nodot svešātnē piedzimušajiem bērniem un tagad arī mazbērniem? Kā šai malā un tai malā dzīvojošiem tautiešiem ir «tik jauki beidzot satikties mūsu tēvu zemītē...».

izvēlējušies pareizo repertuāru, vai mūs šeit, Latgalē, sapratīs. Man grūti izteikt vārdos tās izjūtas, kas ir manī. Jāņus svinēsim Latvijā. Tos svinam arī svešumā. Vilnis Baumanis. Vienreiz jaunībā ciemojos savā dzimtajā zemītē. Tas bija 1967. gadā, kad studēju Francijā. Lielidnienu brīvdienās visi studenti devās ceļojumos pa dažādām valstīm. Es atbraucu uz Rīgu. Neko daudz toreiz neizjūtu mūsu senajā Rīgā. Nesatikos ne ar radiem, ne draugiem. Toreiz jau bail bija to darīt, ka sarunā ko nevajadzīgu nepateikt.

Tagad uz Latviju es braucu iekšēji sagatavots, ar nodomu izbraukt visu Latviju. Jāsaka — sākotnēji šaubījāties, vai braukt uz Latgali. Esmu piedzimis Daugavpils rejonā, bet bērniību pavadīju pie Kuldīgas. Aizvakar Zajumnieku skolā man sarīkoja tādu sirsnīgu uzņemšanu, ka jūtos ļoti aizkustināts. Mūsu izjūtas šovakar un vispār Latvijā varat saprast no dziesmām. Mūs dziedāt spieda vajadzība. Laiks sadziedāšanai gan ir ierobežots, dzīvojam viens no otra patālu. Mums, svešātnē latviešiem, jāturas kopā, lai paši un bērni uzturētu latvisko garu. Mana sieva arī ir latviete. Neticamas lietas pie jums Latvijā notiek pašlaik. Esam leimīgi... Mārtiņš Ērmanis. Lai gan esmu dzimis, audzis, skolojies, strādāju un dziedu svešātnē, esmu latvietis. Sieva, bērni — desmitgadīgais Ādams un deviņgadīgā Lāriša — arī prot latviešu valodu. Lai gan tuvumā nav nevienas latviskas ģi-

— un šovakar — visiem kopā ligošana! Bet ko ģimenes ansamblis? Varbūt jau gana dziedāts? Nē, saimnieks Jānis saka: «Jāsāk gatavoties nākošā gada lielajam «Spīlētam», kad Mātes dienā Latvijā kopā dziedās visas pasaules latvieši — gan no austrumiem, gan rietumiem, gan tepat — no Latvijas». Kamēr taka no mājas pagalma izveda mani uz lielceļu, paguvu nodomāt, ka šais laukalās latviskaiš mājās, nūdien, līdz Jāņu vakaram visi darbi būs godam padarīti, līgotnes iemācītas, bet tautas dziesmas un tautas gudrības Kupru ģimenē nekad neaptrūks. S. JOKSTE

JANA MORE

Ikkatru gad', visisākajā naktī,
Vēl neredzētam ziedam tauta tic,
Pa mežiem, upmalām un plavām
meklē

Resā izmirkušām kājām.
Un Jāņu rītā mulsī atzīstas,
Ka brīnumaino ziedu ...plūcis cits.

«Jā, ziedēja,» to pasacis vien Jānis.
Tik taisna valoda — pēc ligo ločiem
grēks!

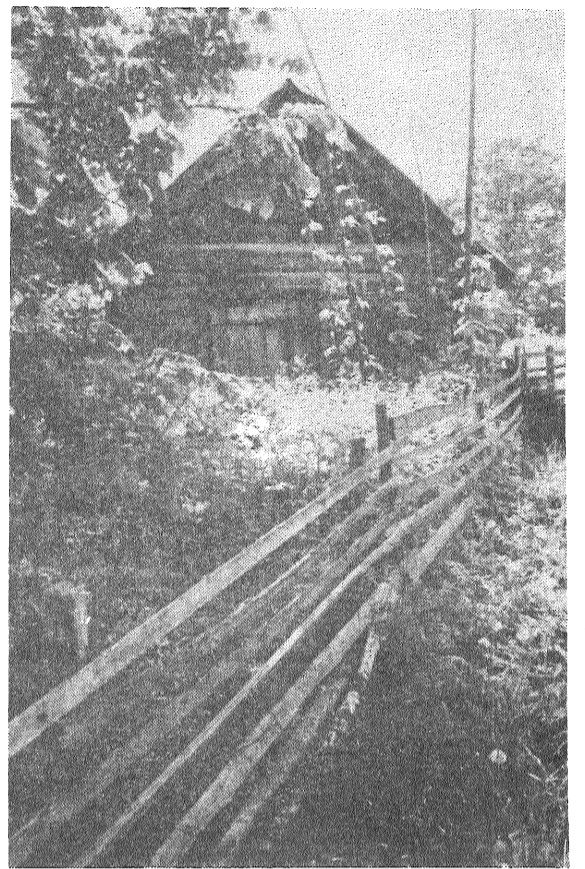
Lai Miķelis vērs glūnīgs acis sāpust
Ko vispār tādi sanāk svinēt Jāņus,
Kam tikai miezīti un dūrē jaušas
spēks.

Bet Jānis panem melneni uz rokām
Un aiznes nobirušai rasai pāri,
«Jā, ziedēja,» to pateiks tikai Jānis.
Un klusē ozols, klusē sauleslēkts,
Ir Jāņunakts. Un šonakt viss ir svēts.
Un kā jūs domājat bez telksmu
puķes
Vēl vienu jāņubērnu izaudzēt!

Jauni puīši, jaunas meitas...

...Jāņu naktī negujat! Un ne vien tāpēc, ka tad redzēsiet, kā saulīte rītā rotājas, ka gulēsiet visu vasariņu, bet arī tāpēc, ka: «Kas gulēja Jāņu naktī, mūžam sievas (vīra) nedabūs». Bet latviešiem nav šobrīd lielāka un svarīgāka pienākuma, kā savas tautas kuplumu, stiprumu vairot. Nē, nevar jauni sūdzēties. Mūsu rajonā pagājušgad noslēgtas 394 laulības. No tām: Preiļos — 181, Līvānos — 109. No mūsu ciemiem vislabvēlīgākā demogrāfiskā situācija ir Aglonā. Tur pagājušgad nosvinēti 28 kāzu godi. Jaunu lauzu netrūkst Aizkalnē, tur 9 mājās saukts «rūgts». Rožupē, Rušonā, Jersikā, Pelēčos un Preiļu ciemā saprecējušies pa 7 pāriem. Rauniešos un Rudzētos — pa 6. Visu nakti un jo spārīgi šogad iāļīgo

Riebiņos, Vārkavā, Saunā, Stabulniekos, Turkos, Upeniekos un Upmalā. Sais pagastos laudis spējuši pa 2 vai 3 pāriem saprecināt. Nu bet Silajānos un Rožkalnos, kur vingad pa vienai jaunai ģimenei izveidojies, un Galēnos, — kur it neviens. Jāņu naktī vai visas jānuzāles sametamas jaunu lauzu gultās — lai taču protas! Lai valnagus upē peldina, lai pār ugunsroku lec un papardes ziedu meklē. Visvairāk par savas tautas nākotni domājušas — atkal — Aglonas ģimenes. Pagājušgad klāt nākuši 48 mazi aglonieši. Taču arī citos pagastos ieskanējās daudzas jaunas balstīnas — Riebiņos (27), Rušonā (29), Stabulniekos un Pelēčos (pa 21), Galēnos (19), Rauniešos, Saunā un Upmalā (pa 18), Turkos (16).

Jaunas sievas, ko gaidīt! Pušķojat pirtījs jumtu. Tad Dieviņš jūs pušķos Ar dēliem, ar meitām.

Ar desmitu vai nedaudz vairāk bērņu piedzimis Aizkalnē, Vārkavā, Jersikā, Preiļu ciemā, Rožkalnos, Rožupē, Rudzētos un Upeniekos. Vienīgi Silajānos, izrādās, nav tālredzīgi laudis, jo tikai 4 ģimenēs vingad radies papildinājums. Pilsētās aina šāda: 184 mazi preiļieši un 170 līvānieši. Jūs teiksiet, ka tās nav nekādas skaitāmas lietas. Bet es teikšu, ka ir gan. Tāpat kā šķiršanās, kuras mūsu rajonā kļūst arvien «populārākas». (1988. gadā šķirtas 123 ģimenes, 1989. gadā — 142 ģimenes, 1990. gadā — ...) Tāpēc lai pa laukal līgotnei tiek gan jauniem laudim, gan tiem, kas sava kopā aizvadītā mūža gadus līdz pat

zelta spožumam pratuši spodrināt. Un tādi dāri, kas pagājušgad zelta kāzas svinēja, mums bija trīs — Rudzētos, Stabulniekos un Līvānos. Brīnumu un mīlestības nakts aizsmaržos, aizlīgos... Bet tautai, kas Jāņus svin, jāielāgo labi cieši, ka Latvijas stiprums un bagātība ir Latvijas laudis un ģimenes.

S. JOKSTE

Redaktors Pēteris PIZELIS

Kas apvilka zelta stīgu
Gar Jānīša Istabiņu!
Jāņa bērni apvilkuši
Jāņa nakti ligojot.
(T. dz.)

Preiļu rajona dzīvokļu un komunālās saimniecības ražošanas apvienības kolektīvu un Jāņus sveicam LIGO svētkos! Lai rasas mirdzumā ataut šis dienas rīts!
Administrācija un arodkomiteja

PĀRDOD «GAZ-69». Zvanīt 21000 no plkst. 6.30 līdz 8.00.

PAZAUDĒTI dokumenti uz A. Stalldzāna vārda. Zvanīt pret atlīdzību 23576.

PERK ledusskapī labā stāvoklī. Tālrunis 23269.

PĀRDOD grūsnu tēli. Tālrunis 58658.

LIVĀNU SABIEDRISKĀS ĒDINĀŠANAS UZŅĒMUMU APVIENĪBAS NOLIKTAVA

no iedzīvotājiem iepērk:
zaļumus,
gurķus,
svaigas zemenes,
rabarberus
un citus dārzeņus, kā arī ogas, augļus.
Uzziņas pa tālruni: 44437.

Izsakām vissirsnīgāko paldies kolhoza «Rušona» valdei un arodkomitejai, sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumu konditorejas čeha, Preiļu SCO, Preiļu valmirtirdniecības bāzes, «Lauktechnikas» materiāli tehniskās apgādes bāzes Aglonā, Preiļu veterināras kolektīviem, kursa biedriem, radiem, draugiem un paziņām, visiem, kas bija kopā ar mums, izvadot mūsu mīlo sievu, māmiņu, vecmāmiņu un vecvecmāmiņu ANNU UPENIECI pēdējā gaitā.
- Vīrs, bērni

JĒKABPILS
8. AUTOKOMBINĀTA PREIĻU FILIĀLEI
pastāvīgā darbā vajadzīgi autoatslēdznieki.
Uzziņas pa tālruni 22938 vai pieteikties personīgi garāžās.

RUDZĒTU CIEMA DRAUDZES KAPU SVĒTKI
notikis:
Rudzātu kapsētā — 1. jūlijā plkst. 11.30,
Vidu kapsētā — 15. jūlijā plkst. 16.00,
Eleonorvilas kapsētā — 24. jūnijā plkst. 17.00.

Ir sāpes, ko nespējam dalīt uz pusēm,
Nav tādu vārdu, kas mierināt spētu.
Nostājas draugi tev blakus un klusē,
Kaut vai tā lai tev palīdzētu.
(A. Skuifina)
Skumju brīdī esam kopā ar Pēteri Pastaru, no SIEVAS uz mūžu atvadoties.
2. iecirkņa mehanizatori
Baltie bērzi, šalciet klusu,
Sveiciet tālos apvāršņus.
Tēva sirds ir aprimusi,
Caklās rokas miera dūš.
(Z. Purvs)
Izsakām dziļu līdzjūtību Talivaldim Valvodam sakarā ar TEVA nāvi.
Līvānu mežniecības kolektīvs

Sanāciet, Jāņa bērni,
Sagaidiet Jāņa dienu;
Jāņu diena lepni nāca,
Ugunis vizēdama.

Lai skan dziesmas,
Lai puto alus,
Lai deg ugunsroku,
Lai valda prieks!

BET: IPASI ŠAJOS SVĒTKOS LAI ESAM PIESARDZĪGI AR UGUNĪ!

AIZVADISIM LIGO BEZ UGUNSNELAIMĒM!

Iekšlietu ministrijas Ugunsdzēsības pārvalde

Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības centrālā padome

LAIKRAKSTĀ PUBLICĪTĒ MATERIĀLI NE VIENMĒR ATSPŪGĻO REDAKCIJAS VIEDOKLI. PAR PERSONU VĀRDU UN UZVĀRDU, SKAITĻU UN FAKTU PAREIZĪBU ATBILDĀKSTU AUTORI.

MQSU ADRESE:
228250, Preiļos, Aglonas ielā 1.

REDAKCIJAS TĀLRUNI: redaktors — 22059, redaktora vietniece izdevumam krievu valodā — 22154, atbildīgā sekretāre — 21996, sabiedriski politiskā nodaļa — 21769, rūpniecības, veicināšanas un kultūras nodaļa — 21985, vēstule, skola dzīves un jaunatnes nodaļa — 22203, grāmatvedība, uzziņas par sludinājumiem — 22305.

Laikraksts «Novadnieks» iznāk kopš 1950. gada 29. marta otrdienās, ceturtdienās un sestdienās latviešu un krievu valodās. Iespiests Latvijas izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu firdzniecības apvienības Daugavpils tipogrāfijā (Daugavpils, Valsts ielā 1). Izdevniecība «Avīze» (Rīgā, K. Valdemāra ielā 105). Viena nosacītā iespiedloksne. Ofsetiespiedums. Izdevējdarbības licence Nr. 000069. «Новадникс» («Земляк»). Газета Прейльского района на латышском языке.

Mēniens 14 166 eksemplāru (latviešu valodā — 10 178 eks., krievu valodā 3 988 eks.).

Indekss 68169.
Pas. 656.